

بسمه تعالی

شیوهنامه اجرایی عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی

مقدمه:

با عنایت به ماده ۲ آیین نامه اجرایی اوراق مالی اسلامی موضوع بندهای (الف)، (ب)، (پ)، (ت) و (ث)، جزء (۴) بند (ح)، بندهای (ذ) و (ر)، جزء (۲) بند (ش)، بندهای (ص) و (ض)، جزء (۲) بند (ع) و بند (ف) تبصره (۲)، بند (الف) تبصره (۴)، بند (ح) تبصره (۱۰)، بند (ب) تبصره (۱۳) و بند (چ) تبصره (۱۴) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (موضوع تصویبنامه شماره ۲۱۷۳۸/ت۶۳۸۴۶ مورخ ۱۴۰۴/۲/۱۳ هیات محترم وزیران) «شیوهنامه اجرایی عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی-مصوب ۱۳۹۹» به شرح ذیل اصلاح و تصویب گردید.

بخش اول - تعاریف

ماده ۱- اصطلاحات و واژه‌های به کار رفته در این «شیوهنامه» دارای معانی به شرح ذیل می‌باشند:

- ۱- **شیوهنامه:** شیوهنامه اجرایی عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی
- ۲- **سازمان برنامه:** سازمان برنامه و بودجه کشور
- ۳- **وزارت:** وزارت امور اقتصادی و دارایی
- ۴- **بانک مرکزی:** بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۵- **سازمان بورس:** سازمان بورس و اوراق بهادار
- ۶- **مرکز:** مرکز مدیریت بدهی‌های عمومی و روابط مالی دولت
- ۷- **بانک‌ها:** موسسات اعتباری موضوع بند (ح) ماده (۱) قانون بانک مرکزی
- ۸- **نهادهای مالی:** بانک‌ها، بیمه‌ها، صندوق‌های بازنشستگی و نهادهای موضوع بند ۲۱ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴
- ۹- **حراج:** حراج مخفی که با تبعیض قیمت روی اوراق مالی اسلامی دولت انجام می‌شود. در حراج مخفی با تبعیض قیمت، نهادهای مالی بصورت مخفیانه و بدون اطلاع از پیشنهاد سایرین پیشنهاد خرید را درج می‌نمایند.
- ۱۰- **اوراق:** انواع اوراق بهادار منتشره توسط خزانه‌داری کل کشور نظیر اوراق مشارکت، انواع صکوک اسلامی (اعم از اجاره، وکالت، منفعت و ...) و اسناد خزانه اسلامی.

وزیر امور اقتصادی و دارایی	رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	معاون رییس جمهور و رییس سازمان برنامه و بودجه کشور
----------------------------	--	---

۱۱- معامله گر اولیه: نهادهای مالی که در چارچوب قوانین و مقررات و همچنین قرارداد منعقد شده در عرضه اولیه و حراج اوراق و همچنین بازارسازی و بازارگردانی اوراق مالی اسلامی دولت مشارکت می نمایند.

۱۲- بورس مربوط: بورس های دارای مجوز فعالیت از سازمان بورس نظیر بورس اوراق بهادار تهران، فرابورس ایران، بورس انرژی، بورس کالای ایران و ...

بخش دوم - نحوه همکاری دستگاهها

ماده ۲- در راستای تدوین برنامه انتشار اوراق دولت توسط وزارت، سازمان برنامه مکلف است نسبت به ارائه پیش بینی دقیق از مجموع دریافتی ها و پرداختی های سالانه دولت و تعیین مبلغ مورد نیاز برای تأمین مالی از محل انتشار اوراق مالی اسلامی به تفکیک ماه را حداکثر تا پایان اردیبهشت ماه هر سال به وزارت اعلام نماید. در صورت ایجاد هرگونه ظرفیت قانونی جدید انتشار برنامه انتشار اوراق تدوین شده توسط وزارت، قابل اصلاح خواهد بود.

ماده ۳- وزارت در چارچوب مدیریت جریان درآمد- هزینه دولت (دریافت ها و پرداخت ها)، سررسید و نرخ سود اسمی اوراق را در چارچوب قوانین و مقررات تعیین و نسبت به انتشار اوراق اقدام می نماید. به منظور پذیرش اوراق در بازار سرمایه ظرف مدت حداکثر سه روز کاری و انجام امور مربوط توسط بانک مرکزی، مشخصات اوراق و مستندات مربوط به انتشار از جمله نوع اوراق، مکانیزم تعیین نرخ اوراق (ثابت/متغیر)، فرم های تعهدنامه ناشر و ضامن و رجیستری پذیرش اوراق، تضمین نامه و ... تا سقف مجوزهای صادره در یک یا چند مرحله توسط خزانه داری کل کشور حسب مورد به سازمان بورس و بانک مرکزی ارائه می شود. مبلغ عرضه، نرخ سود، تاریخ انتشار، سررسید اوراق و سایر مشخصات مربوط متعاقباً به صورت تدریجی توسط مرکز به اداره عملیات بازار باز بانک مرکزی و بورس مربوط در بازار سرمایه اعلام می شود.

تبصره: نرخ سود اسمی اوراق می تواند ثابت (از پیش تعیین شده) یا متغیر باشد.

ماده ۴- اوراق موضوع این شیوه نامه از شمول ثبت، صدور مجوز انتشار و عرضه عمومی توسط سازمان بورس معاف می باشد و بورس مربوط موظف است با رعایت قوانین و مقررات و با اعلام مرکز ظرف مدت حداکثر سه روز کاری، پس از دریافت مدارک موضوع ماده (۳)، نسبت به پذیرش اوراق، اعلام نماد و شماره شناسایی بین المللی

وزیر امور اقتصادی و دارایی	رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	معاون رییس جمهور و رییس سازمان برنامه و بودجه کشور
----------------------------	--	--

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور

اوراق بهادار (ISN) که قابلیت معامله در بازارهای بورس و خارج از بورس (دارای مجوز) را داشته باشد، اقدام کند.

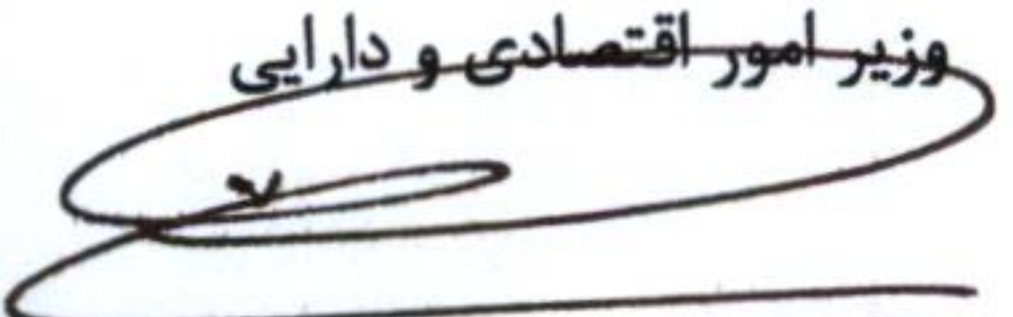
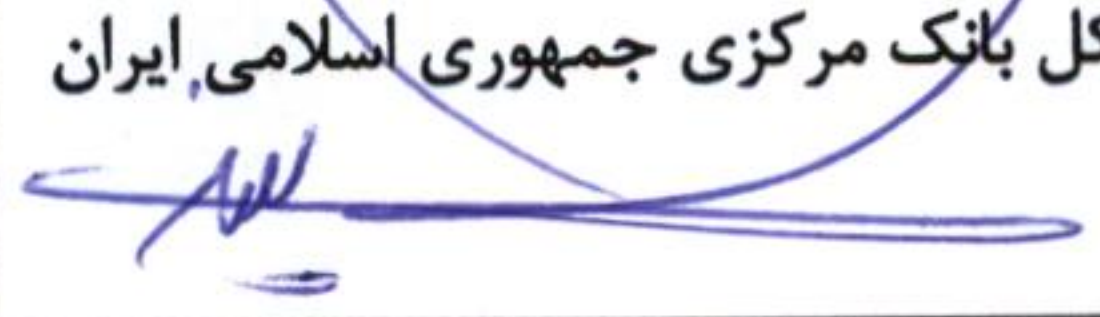
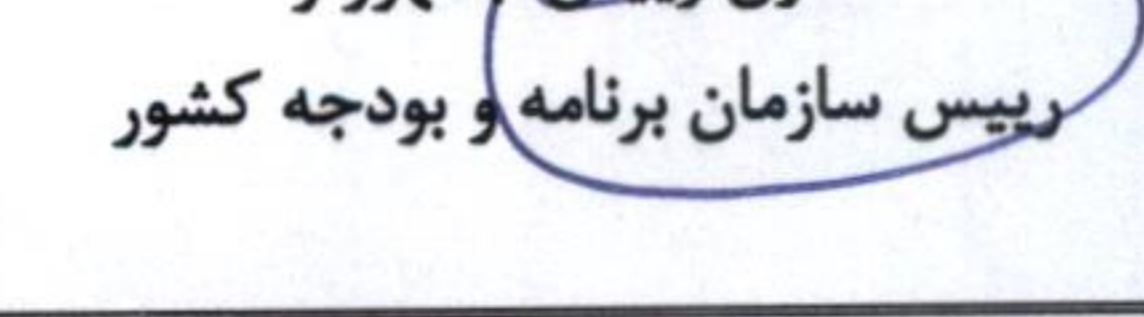
تبصره ۱: نقل و انتقال مالکیت اوراق ناشی از معامله اوراق بین بانکها و بانکها با بانک مرکزی در خارج از ساعات و روز کاری جلسات معاملاتی بورس در چارچوب مقررات، با ارسال اطلاعات مربوط توسط اداره عملیات بازار باز بانک مرکزی به بورس مربوط مجاز است. بورس مربوط موظف است در روز کاری بعد از نقل و انتقال مالکیت، پس از اخذ مجوز از سازمان بورس، نسبت به انجام نقل و انتقال مذکور اقدام نماید.

تبصره ۲: سازمان بورس مکلف است در چارچوب قوانین و مقررات، نسبت به ارائه دسترسی برخط و مشاهده مانده اوراق منتشرشده دولت در سبد دارایی (پرتفوی) کلیه اشخاص حقوقی در هر نماد را برای بانک مرکزی، سازمان برنامه و خزانه‌داری کل کشور فراهم کند.

ماده ۵- معاملات اولیه اوراق در بازار پول و بورس مربوط امکانپذیر می‌باشد و معاملات ثانویه با رعایت قوانین و مقررات مربوط در بورس مربوط انجام می‌شود. پذیرهنویسی اولیه اوراق در بورس مربوط بعد از اخذ نامه معاف از ثبت سازمان بورس انجام می‌شود.

ماده ۶- انجام امور مربوط به سپرده‌گذاری و ثبت، نگهداری و انتقال اوراق بهادار و پایاپای و تسویه معاملات انجام شده برای معاملات اولیه اوراق در بازار پول، توسط بانک مرکزی مجاز است. هماهنگی امور مذکور در دو سامانه اوراق بازار پول و بازار سرمایه، توسط بانک مرکزی و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه انجام خواهد شد. در صورت شروع معاملات ثانویه در بازار سرمایه، انجام امور فوق‌الذکر توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه انجام می‌شود.

ماده ۷- سقف نرخ سود موثر اوراق دولت برای حراج هفتگی، معادل میانگین موزون نرخ سود موثر معاملات ثانویه اوراق دولت در بازار سرمایه (به استثنای معاملات ثانویه مربوط به بانک مرکزی) در ماه قبل (منتهی به آخرین روز کاری هفته قبل از برگزاری حراج) به علاوه دو درصد است که توسط شرکت فرابورس ایران، در اولین روز کاری هفته برگزاری حراج اعلام می‌شود. کف نرخ سود موثر اوراق دولت، معادل میانگین موزون نرخ سود موثر بین بانکی ماه قبل (منتهی به آخرین روز کاری هفته قبل از برگزاری حراج) است که توسط بانک مرکزی در اولین

وزیر امور اقتصادی و دارایی 	رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران 	معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور
---	--	---

روز هفته اعلام می‌شود. در صورت عدم اعلام نرخ توسط نهادهای یادشده، سقف و کف نرخ معادل آخرین نرخ اعلامی خواهد بود.

تصوه: سقف و کف نرخ سود موثر اوراق دولت حسب شرایط و مقتضیات بازار پول و سرمایه، با تایید وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس کل بانک مرکزی و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور قابل تغییر می‌باشد.

بخش سوم - سازوکار عرضه اولیه اوراق

ماده ۸- ساز و کار عرضه اوراق در بازار اولیه بر اساس حراج و شامل مراحل ذیل می‌باشد:

۱. بانک مرکزی برگزاری حراج را در اولین روز کاری هفته اطلاع‌رسانی کرده و مشارکت‌کنندگان می‌توانند سفارش‌های خود را (حداکثر سه سفارش) تا مهلت مشخص شده از طریق سامانه‌های ذیربط در بازار پول/بازار سرمایه ارسال نمایند. بورس مربوط موظف است بر اساس اطلاعیه بانک مرکزی نسبت به مظنه‌گیری و دریافت سفارش از نهادهای مالی اقدام نماید.

۲. سفارشات دریافت شده توسط بانک مرکزی/بورس مربوط، پس از اتمام مهلت موضوع بند (۱)، به تفکیک معامله‌گران اولیه و سایر نهادهای مالی برای تصمیم‌گیری به وزارت ارسال می‌شود و وزارت حداکثر تا پایان وقت اداری روز کاری آتی با هماهنگی سازمان، نسبت به تعیین قیمت/قیمت‌های (نرخ/نرخ‌های) پذیرفته شده در ساز و کار حراج و حداقل مبلغ خرید قابل قبول مبتنی بر نتایج حراج اعلامی از سوی بانک مرکزی و بورس مربوط، برای عرضه اوراق با اولویت سفارش دهندگان در فرآیند حراج به شرح ذیل اقدام می‌نماید:

(۱) محاسبه میانگین موزون نرخ بازده تا سررسید کلیه پیشنهادهای دریافتی و نام‌گذاری آن بعنوان نرخ مظنه (A).

(۲) محاسبه و اعلام میانگین موزون نرخ سود موثر معاملات ثانویه اوراق دولت در بازار سرمایه (به استثنای معاملات ثانویه مربوط به بانک مرکزی) در ماه قبل (منتهی به آخرین روز کاری هفته قبل از برگزاری حراج) که توسط شرکت فرابورس ایران، در اولین روز کاری هفته برگزاری حراج اعلام می‌شود و نام‌گذاری آن بعنوان نرخ بازار (M).

وزیر امور اقتصادی و دارایی	رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور
----------------------------	--	---

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور

۳) در صورتیکه نرخ مظنه کمتر مساوی از نرخ بازار باشد ($A \leq M$)، در ابتدا اوراق به کلیه شرکت کنندگان در حراج از محدوده کمترین نرخ پیشنهادی تا حداکثر نرخ مظنه (A) تخصیص می‌یابد. الباقی اوراق در قالب قرارداد منعقد به معامله‌گران اولیه از «نرخ مظنه تا حداکثر نرخ بازار» یا «نرخ مظنه بعلاوه دو درصد»، هر کدام کمتر باشد قابل تخصیص است.

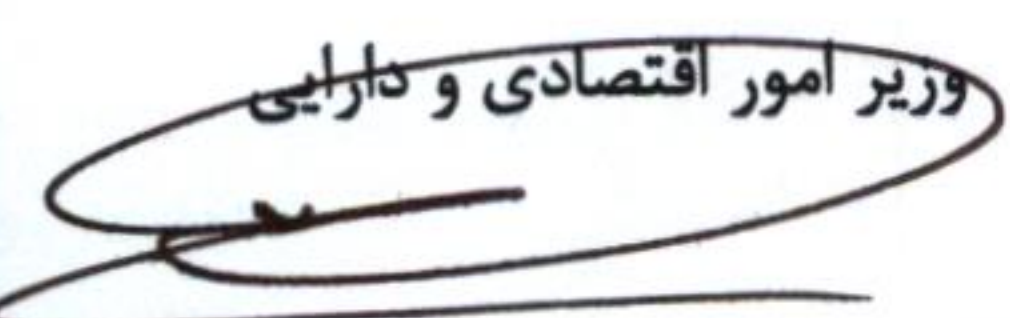
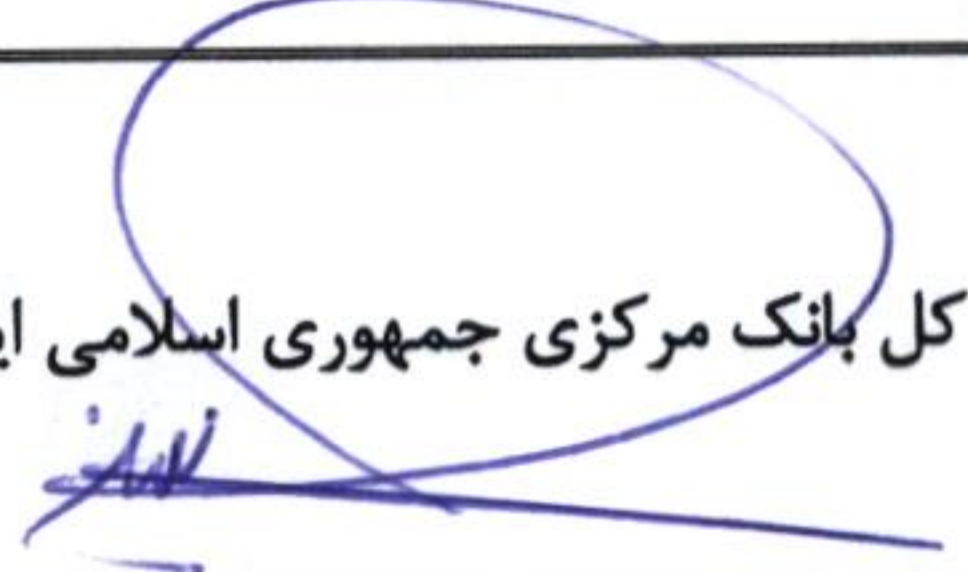
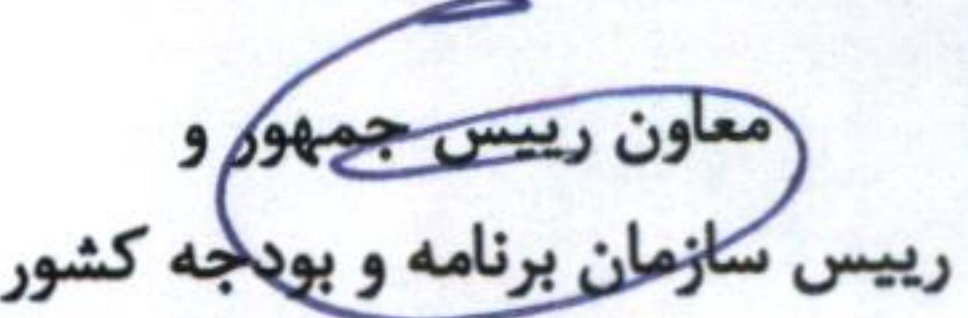
۴) در صورتیکه نرخ مظنه بیشتر از نرخ بازار باشد ($A > M$)، در ابتدا اوراق به کلیه شرکت کنندگان در حراج از محدوده کمترین نرخ پیشنهادی تا حداکثر نرخ بازار (M) تخصیص می‌یابد. الباقی اوراق در قالب قرارداد منعقد به معامله‌گران اولیه از «نرخ بازار تا حداکثر نرخ مظنه» یا «نرخ بازار بعلاوه دو درصد»، هر کدام کمتر باشد قابل تخصیص است.

تبصره ۱: مبنای قیمت‌گذاری اوراق مالی اسلامی دولت، قیمت‌های ثبت شده در روز ثبت سفارش می‌باشد و اوراق مذکور می‌تواند به صرف و یا به کسر از ارزش اسمی فروخته شود.

تبصره ۲: در فرایند حراج، وزارت الزامی به پذیرش کلیه پیشنهادات دریافت شده یا فروش کلیه اوراق مالی اسلامی دولت عرضه شده در حراج ندارد.

تبصره ۳: در مواردی که حجم پیشنهادات با قیمت برابر بیش از حجم مانده قابل عرضه اوراق باشد، ملاک تخصیص، زمان درج ثبت سفارش می‌باشد.

تبصره ۴: برای باقیمانده اوراق که در ساز و کار فوق به فروش نمی‌رسند، حداقل قیمت قابل پذیرش برای هر ورقه (حداکثر نرخ) در هر نماد به منظور عرضه به عموم توسط وزارت با هماهنگی سازمان برنامه تعیین می‌شود. ضمناً در مواردی که در حراج برگزار شده سفارشی دریافت نشود و یا نتایج حراج از سوی هر یک از نهادهای فوق اعلام نگردد، وزارت مجاز است بر مبنای نتیجه اعلامی از سوی بانک مرکزی یا بورس مربوط و یا بر مبنای نتایج حراج در هفته‌های قبل، نسبت به تعیین قیمت/قیمت‌های (نرخ/نرخ‌های) اوراق و عرضه آن به عموم اقدام نماید.

 وزیر امور اقتصادی و دارایی	 رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	 رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور
--	--	--

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور

۳. بانک مرکزی حداکثر تا روز کاری بعد از اعلام وزارت، منابع حاصل از فروش اوراق به بانک‌ها را به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز می‌نماید. وجوه مربوط به سایر خریداران اوراق در چارچوب قوانین و مقررات مربوط به حساب ذی‌ربط خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود. در صورت برخورداری معامله‌گران اولیه از شرایط پرداخت اقساطی اوراق خریداری شده در حراج، فرآیند تسویه وجوه فروش اوراق منطبق بر دستورالعمل معامله‌گری اولیه و بازارگردانی اوراق مالی اسلامی دولت/قرارداد منعقد خواهد بود.

۴. بانک مرکزی و بورس مربوط اطلاعات مربوط به حجم و قیمت اوراق معامله شده در حراج را از طریق درگاه اینترنتی خود اطلاع‌رسانی عمومی خواهند کرد.

۵. کلیه نهادهای مالی مجاز به شرکت در حراج اولیه اوراق هستند.

۶. به منظور پرهیز از آثار پولی برنامه‌ریزی نشده انتشار اوراق، بانک مرکزی تعهدی در خصوص میزان و قیمت اوراق فروش رفته در سازوکار حراج ندارد.

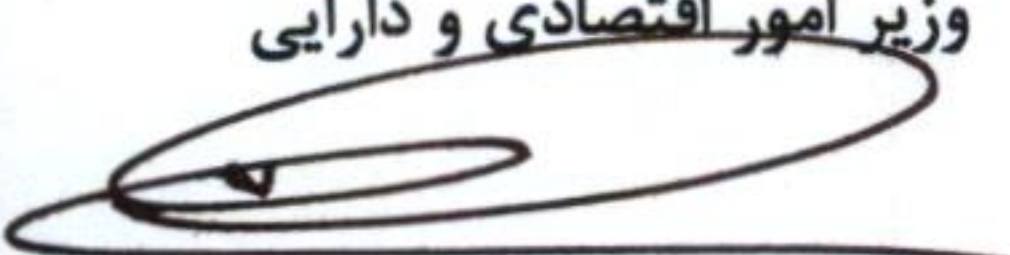
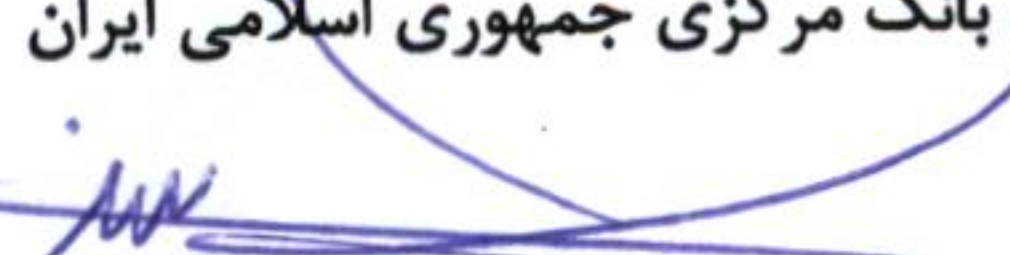
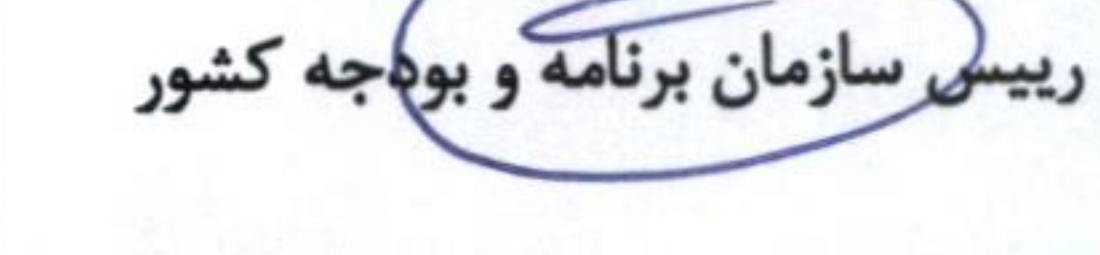
۷. اوراق خریداری شده توسط نهادهای مالی موضوع بند (۲۱) ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، پس از پذیرش اوراق در بازارهای بورس یا خارج از بورس توسط سازمان بورس در نصاب نهادهای مالی مذکور لحاظ می‌شود.

۸. برگزاری حراج اوراق به صورت هفتگی انجام می‌شود.

ماده ۹- عرضه اولیه اوراق مالی اسلامی توسط وزارت از طریق ایستگاه معاملاتی مستقل بانک مرکزی مجاز است. سازمان بورس مکلف است دسترسی ایستگاه مذکور را به بورس‌های تحت نظارت (اعم از فرابورس و بورس انرژی) فراهم کند. کلیه کارمزدهای خرید و فروش اولیه و ثانویه اوراق (سمت خریدار و فروشنده) توسط ایستگاه معاملاتی بانک مرکزی، صفر درصد می‌باشد.

ماده ۱۰- خرید اوراق توسط بانک مرکزی در بازار اولیه اوراق ممنوع است و بانک مرکزی تنها مجاز است با هدف تنظیم نقدینگی و مدیریت نرخ سود، نسبت به خرید و فروش اوراق در چارچوب عملیات بازار باز اقدام نماید.

ماده ۱۱- وزارت به عنوان مسئول انتشار اوراق مجاز است در چارچوب سازوکار مندرج در این شیوه‌نامه، از روش‌های انتشار اوراق از جمله تحویل اوراق به طلبکاران، عرضه تدریجی، حراج، فروش اوراق به کسر (کمتر از قیمت

وزیر امور اقتصادی و دارایی 	رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران 	معاون رییس جمهور و رییس سازمان برنامه و بودجه کشور
--	--	---

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

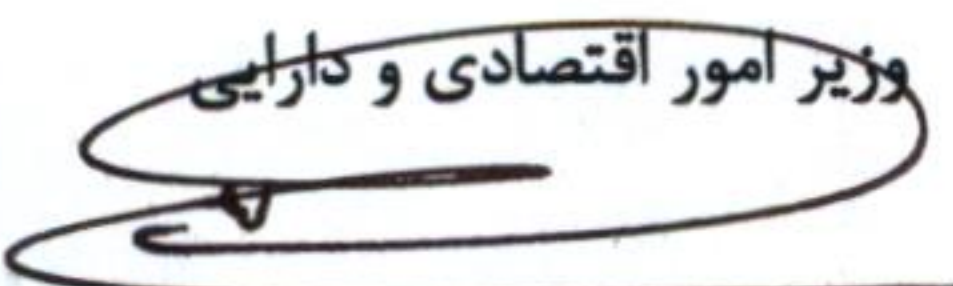
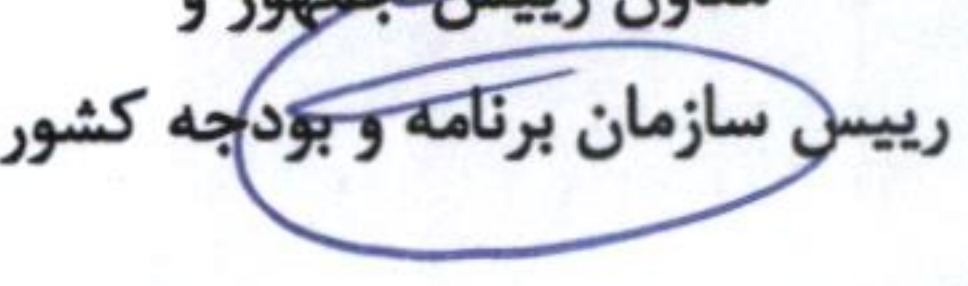
جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور

اسمی) و پذیرهنویسی در بازار سرمایه با رعایت مقررات مربوط به بازار سرمایه استفاده کند. در صورت عرضه اولیه اوراق در بازار سرمایه، نرخ کارمزد تعهد پذیرهنویسی و نرخ کسر اوراق (در موارد فروش اوراق به کسر)، حداکثر معادل مازاد نرخ تعیین شده در چارچوب ماده (۸) این شیوهنامه، نسبت به نرخ سود اسمی می باشد. در صورت انتشار اوراق در قالب تعهد پذیرهنویسی، مظنه گیری اوراق صرفاً از طریق سامانه مظنه یابی شرکت مدیریت فناوری بورس تهران انجام می شود و حداکثر تا بیست روز کاری پس از مظنه گیری نرخ مذکور قابل پذیرش خواهد بود.

ماده ۱۲- مظنه گیری به منظور تعیین بازارگردان اوراق دولت از طریق سامانه مظنه یابی شرکت مدیریت فناوری بورس تهران انجام می شود و وزارت بر مبنای مظنه های بدست آمده و با هماهنگی سازمان برنامه در چارچوب قوانین و مقررات نسبت به انعقاد قرارداد بازارگردانی مجاز می باشد.

ماده ۱۳- خزانه داری کل کشور، معاونت هماهنگی برنامه، بودجه و نظارت سازمان برنامه و بودجه کشور و مدیریت کل عملیات پولی و اعتباری بانک مرکزی اقدامات ذیربط این شیوه نامه را به ترتیب به نیابت از وزارت، سازمان برنامه و بانک مرکزی انجام می دهند.

شیوه نامه اجرایی «عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی در بازار پول و سرمایه» در ۱۳ ماده و ۸ تبصره به تصویب رسید و استفاده از سازوکار پیش بینی شده در این شیوه نامه برای انتشار و عرضه اوراق دولت در سنوات آتی در صورت عدم مغایرت با قوانین و مقررات ذیربط مجاز است.

 وزیر امور اقتصادی و دارایی	 رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	 معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور
---	--	--